

Szegény Szokola Mihály

Reggel ötkor bejött az irodába, s már az ajtóban ordított:

— Lopjátok a napot, gazemberek?

Grabóc, a csirkefejű irodavezető, fel se nézett a sakktábláról.

— Ne üvöls, — mondta — nincs még munkaidő.

Szokola Mihály benyitott a szobájába, de már fordult is vissza dühödten.

— Telekes hol van?

Grabóc előretolta a bástyáját.

— Majd hétre itt lesz.

— De a fekete szentségit neki, mikor én technikus voltam, együtt keltem a nappal!

— Matt — mondta Grabóc, s felállt, nyújtózkodva. — Nem mindenki Szokola Mihály. S különben se voltál te technikus soha. Most meg írd alá a postát.

— Nem írom! Megyek ki az útra.

— Mész a fenébe! Ha holnapra nem lesz fenn az anyagkimutatás, majd kapjuk megint a dörgedelmet.

Teherautó állt meg az ablak előtt, bőfögő motorral. A sofőr kiszállt, s a hűtőnek támaszkodva cigarettára gyújtott.

Szokola elvörösödött, mintha forró vízzel locsolnák.

— Te állat! — üvöltött rá az üvegen keresztül. — Mennyi benzint zabáltatsz? Veszed le a gyújtást!

— Különben tehetnek nekem egy szívességet — fordult megint Grabóchoz.

— A leveleiket meg majd felhasználjuk, csak ne írják nagyon vastag papírra.

— Nekem mindegy — vonta Grabóc a keskeny vállát.

— Hát ne legyen mindegy, a fekete szentségedet! Te azért vagy itt, hogy firkálj, én meg, hogy utat építsek, érted? Na, írd alá Pityukám azt a szemetet helyettem is, jó?

— Szóval hamisítsak?

— Bánom is én, csak engem hagyj békiben. Hová megy a kocsí? — esett a belépő sofőrnek.

— Cementet viszünk.

— Nem visztek! Engem vigyél ki a telepre. Na, szevasztok! — intett, már kifelé törtetve. — Telekes jöjjön utánam, a vagonokat intézzétek el, s a postát ne feledd, Pista! Délre itt leszek.

— Barom, — mormogta Grabóc — sült paraszt! Ez egy mérnök!

— A gyújtást leveteti a sofőrrel, de ő háromtonnás kocsival furikázik! — licitált a bérelszámoló.

Grabóc felvonta a szemöldökét. A táskák ilyenkor kisimultak a szeme alatt, s mintha megfiatalodott volna az arca.

— Ne kárálj! S ha tíztonnással megy is, keres annyit a vállalatnak, mint három más építésvezető.

— Az igaz — egyezkedett gyorsan a bérelszámoló.

— Na, látod! — mondta Grabóc. Nagyot sóhajtott aztán, s kezdte aláírni a leveleket: Előbb szálkás, könnyű betűkkel a maga nevét, majd mellé szélesen: Szokola Mihály.

Szokola Mihály közben elfeküdt a gépkocsi kabinjában kényelmesen. Ezt szerette: a teherautót; a főmérnök Skodájában a lábát se tudja kinyújtani.

A téglagyár szirénája felvissított mérgesen, s Mihály rácsapott a sofőrre:

— Gyorsabban, te!

— Azt lehet — vigyorgott a pirosfejű sofőr. — Csak a nyelvére vigyázzon!

Nemrég szerelt le, s a katonavezetők nem szívbjajosak. A kilométeróra pályacikája feliramodott ötven fölé, aztán szökdécselni kezdett, mint a kecske. A műútról már leérték, s a rossz makadám dobálta a kocsit, akár a labdát.

Káromkodott Mihály, mint mindig, mikor erre járt. Mert ennek a koszos városnak is mindenre van pénze, csak az utakra nem! Bár talán jobb is — ha mind meg kellene foltozni, itt öregedne meg. S különben se szereti ő az ilyen toldozó munkát. Új utat építeni, az az élet!

Egy gödör ugratója a levegőbe hajított; majd beverte fejét a fedélbe.

— Gyorsabban? — vigyorgott a sofőr, aki biztonságosan kapaszkodott a kormánykerékbe.

— Mehet! — kacagott Mihály, hátracsapva magát az ülésen. A leeresztett ablakon át az arcát verte a szél, s a teste röpült, zuhant, együtt a kocsival.

Az új út kis dombot ölelt meg, hogy aztán egyenesen fusson a szomszéd falu felé. Nem olyan hosszú — három kilométer az egész. Harmadában már elterítve a kő, csak az aszfaltszönyeget várja.

Voltaképp a keverőtelepre igyekezett, megnézni, mennyire haladtak a szereléssel, de a kubikosoknál nagy volt a csődület. A földből, épp a pálya közepén, rücskös szikla bújtt elő. S nem is szelíd mészkő, ami a környéken honos, hanem csillagkemény bazalt. Hát ezt csodálták.

— Dinamit kell ennek — mondta épp az egyik, mikor Mihály előtt tágult a báméskodók karéja.

— A fekete szentségit! — dühöngött Szokola Mihály. — Már a kavicsot is robbantanátok, nem? Hol egy kalapács?

Nyújtottak neki. Kezébe vette Mihály az ötkeilós szerszámot, s megsuhintotta, mint a vesszőt. Rákocogtatott a köre kétszer, hogy hallja a hangját, aztán megköpte a markát. A lábát szétvetette, s óriás teste megfeszült. Suhogott a kalapács, mázsás erővel ugrott neki a kőnek. De vissza is pattant mindjárt, mintha gumiból lenne. Újra sújtott Mihály; a kő kicsi szikrákat köpködött, de nem hasadt.

— Éket adjanak! — parancsolta ekkor, s ráförmedt egy suhancra: — Tartsd!

Az átkulcsolta újjaival az acélt, de közben a vörösödő nyakat leste, az izmok durva szalagjait, s a fenyegető kalapácsot. Egész súlyát beledobta Mihály az ütésbe, de a fiú félrefarolt riadtan, s levegőt sújtott a kalapács. Mihály előre billent; majd az arcára zuhant.

— Te! — esett a gyerekeknek, mikor valaki egyszerre kacagni kezdett. Nem férfinevetés volt, inkább mintha üvegpálycikat csengetnének össze.

Fiatal lány állt az út szélén, s kacagott, hátrahajított fejjel. Csak mikor Mihály feléje fordult, nyelte vissza a vidámságát, s szökött pirosba az arca. El is indult azonnal, lesúnytt fejjel, szaporán lépkedve.

Szokola Mihály meg állt, kezében a kalapáccsal, s bámult utána. Már meszsze táncolt a lány, mikor nagyot ordított Mihály:

— Ferenc! Feeerenc!

A kancsal munkavezető futva jött a másik csapattól. Mihály félrevonta, hogy a kubikosok ne hallják, mit beszél.

— Azt a lányt látod-e? — kérdezte.

— Látom.

— Hát eredj utána. Érted?

Ferenc vigyorgott, nem az első ilyen kalandjuk ez, s loholt máris. Mihály meg eldobta a kalapácsot, s indult a telep felé. Azért még visszaszólt:

— Majd küldetek lőmestert a bányából.

Az ebédet már kihozta a kocsi, s az emberek szétterültek a réten, mint a gombák: itt is, ott is egy-egy kupac, mire Ferenc visszatért. A haja csillámlott a veritéktől, s hóna alatt lucskos volt az ing.

— Idesüss: — kuporodott le Mihály mellé — a neve: Kelemen Klári. Pesti nő, de itt tanít a Szűnyog utcában: Húsz éves. Na?

Mihály egy fűszálat rágcsált.

— S hogy néz ki?

— Hát nem láttad?

— Nem én. Csak a hátát. Meg a nevetését.

Ferenc eldőlt a fűben vihogva.

— A végén még valami banyát fogunk!

— Az lehet! — röhögött Mihály is. De aztán elhallgatott, mintha valakit bántana a nevetése. Hogy kit, nem tudta, s ez a bizonytalanság megült benne egész nap.

Estére azért elfeledte. Grabóc az álmos írógépet verte mérgesen, mikor berontottak. Ferenc a csapnak esett mindjárt; tenyerét tartva a sugár alá csorgatta szájába a vizet sokáig. Mikor felegyenesedett, gyűröttre fintoritotta az arcát, s kiköpött a padlóra.

— Ne köpködj, te strici! — mordult rá Grabóc. — Nem vagy Angyalföldön!

— Sajnos! — vigyorgott Ferenc, s eldobta magát a padon.

Mihály az asztalán fekvő iratok közt turkált. Félresöpörte aztán a sok papírt, s félhorkant:

— Telekes hol van?

— Hazament.

— Mikor?

— Ötkor.

— Miért?

— Mert akkor van vége a munkaidőnek, ha nem tudnád.

A szék csúnyát reccsent, ahogy Mihály behuppant. S az asztal is, mikor ráejtette a tenyerét.

— Kirúgom egyszer ezt a kölyköt, meglássátok!

Grabóc felemelte a billentyűktől piros szemét.

— Mért, ha szabad tudnom?

Mihály csak legyintett, mintha a mérgét akarná hessegetni. Egy darabig a kezét nézte: a kockás izületeket, s a vastag körmök rovátkáit.

— Csak azt tudnám, mi a fenét csinál ez egész este?

Grabóc letámaszkodott az asztalra, s pislogni kezdett idegesen.

— Mit? Moziba megy, olvas, meg levelet ír a feleségének, érted? Az egy kultúrember, nem olyan barom, mint mi!

A hangja felszaladt, oly élesen sípolt, mintha nádsípból fújná.

— Mert ez élet? Itt dögleni egész nap!

Kirúgta a székét, s felegyenesedett; de alig nőtt valamit így is.

— Te ittál? — vigyorgott Ferenc.

— Na és? Az igazságon az se változtat. Mocskos dolog ez, ahogy mi élünk! Útálom is, mint a piszkos gatyámat! A lakásom ott van, ahol az építkezés, s ha tovább költözünk, egy kofferben elfér az egész vagyonom. Itt kulizok nyolcig, aztán átteszem a székhelyem a kocsmába. Hát élet ez így?

Megállt, velük szemben. Ritka haja fölborzolódott, s megfenyegette őket piszkafa kezével:

— Csak röhögjeteK, koszosok! Taknyosok vagytok ti még; mit tudjátok, mi az élet? Nappal melózni, éjjel kutyázkodni; ez igen! De megcsipásodik majd a te szemed is, Mihály; s neked is kilyukadnak a fogaid, Ferenc barátom! S akkor már késő lesz gatyát váltani!

— Csakhogy mi sose halunk meg! — hahotázott Ferenc. — Legalább is amíg nő, meg pia lesz, úgy-e Mihály?

— Meg meló — ropogtatta meg Mihály a röhögéstől összerázott izmait. — Azért szépen prédikáltál Pityukám! Hújj! koszos gatyá az élet — ez jó! De most gyerünk a Hollóba.

— Nem megyek!

— Mért nem? Te mondtad: ilyen korban nem lehet már gatyát váltani. Na indíts!

Grabóc megrázkódott; az ádámcsutkája nagyot ugrott. Legyintett, s elmentek, mind a hárman.

Szombat volt másnap, május. A nap már hajnalban két marokkal szórta a fényét. Hatkor csörgött az óra; Mihály kidörzsölte szeméből az álom ragacsát, s felpattant az ágyból. Álmos volt minden izma; szűrő vízzel locsolta a testét. A vére ettől nyargalni kezdett, de valahogy mégsem érezte jól magát. Kiöblítette a száját, s a rossz ízt kiköpte. De ez sem segített. Valami benne maradt, amit nem oldott ki a víz.

A tegnapi lány! Hogy is nem jutott eddig az eszébe!

Az ablakba állt; meztelen testét nekifeszítette a fénynek. A napsugarak csipték, csiklandozták a bőrét. Nyújtózkodott, s nevetni kezdett, harsogva.

— Este bál lesz a kultúrban — fogadta az irodában Ferenc, s a kancsal szemével feléje csipett. — Arra eljön biztosan!

Mihály kiment az útra. A dombra kapaszkodott, keresztül a friss vetésen. A telepen prüszkölt a gép, még kényeskedve, mint a vad csikó. Egy-két nap, aztán majd beletörik, s köpi a párolgó aszfaltot engedelmesen. Szinté érezte a szagát, mintha máris feléje dobná a porral labdázó szél. Pedig egyelőre csak az akácós méze csorgott a levegőben, s balzsamozta mohó tüdejét.

Este valóban eljött a lány. Mihályék épp a pultra könyököltek, mikor belépett. A fehér pulóver feszült a mellén, s csipőjén is a fekete szoknya, kirajzolva a ruhára a kemény hús minden moccanását. Kemény volt az arca is, szélesre húzták a pofacsontok, de a szeme feloldott mindent puhán.

Táncba vitték azonnal.

Mihály most megint a hátát látta, a gömbölyödő vállát, s a feszülő izmokat, ahogy lába a padlónak pattant a fox ütemére.

— Na, eredj, — intett Ferencnek — kérd el.

— Magamnak?

— Kuss! Nekem!

Nézte őket, ahogy ringanak a zenére, mint a békák szavára a nád, s már velük hullámozott az ő teste is. Kiitta a sörét, s feszezebbre rántotta nyakkendőjén a görcsöt.

— Jó? — fordult Grabóchoz.

— Fenét! Sose fogod megtanulni; erre születni kell.

Ekkorra épp elébe terelte Ferenc a lányt, s most álltak, szemben egymással.

— A barátom — mondta Ferenc, s a lány szeméből puha mosoly bújt ki.

— A kalapácsosember! — nevetett, s nyújtotta a kezét: — Klári vagyok.

— Szép neve van — örült Mihály, ahogy belesimultak a keringőbe. — Klára, Kalára...

Egy-kettő-három; eegy-kettő-három, dalolta a zene a ritmust. S a lány nevetett a karjában, csengette a torka üvegpálcikáit.

— A hangja is szép... (eegy-kettő-három) Maga is szép... (eegy-kettő-három) Szép, nagyon szép! (eegy-kettő-három, eegy-kettő-három).

S előmlött rajtuk a boldog nevetés, végigfolyt a testükön, a termen, ki az ajtón, az éjszakába.

— Szereti maga a zenét? — kérdezte később a lány.

— Hogyne! — lelkesedett Mihály, aki most csak örülni tudott.

— Mert holnap hangverseny lesz, tudja? Jön a MÁV zenekar, meg Lukács.

Van jegye?

— Van hát.

Pedig dehogy volt. Egyszer tévedt be, még egyetemista korában, valami hangversenyre; de meg is szökött az első szünetben.

— Akkor eljön biztosan? — kérdezte Klára a búcsúzásnál.

— Biztosan — ígérte Mihály.

S mégse ment el. A borotváját fente épp ebéd után, mikor berontott Ferenc.

— Gárdonyit elkapta a gép!

Úgy ingujjban rohant el. S futás közben kérdezte csak:

— Mi lett vele?

— Nem tudom... — lihegte Ferenc. — Az orvost már kizavartam... Elromlott a motor... azt piszkálta... A szalag megindult... Berántotta a dobba...

Rendőr is állt már a gép mellett, s jegyezte, amit az orvos diktált.

— Hol van?

— A lakókocsiban. De ne menjen be, nem szép látvány.

Mihály ment. A kocsi körül tolongók utat engedtek. A lépcsőn megállt, keze remegett a kilincsen, elsápadt.

Az ablaktáblát becsukták, csak egy hasadékon bújt be a fény. Az asztalra csúszott épp; két franciakulcs hevert ott, meg egy lábaska, az ebédmaradékkal.

A lepedő eltakarta a testet egészen, csak a lábfej lógott ki, két poros bakancs. Az egyikre ráhullott a nadrág szára; a másik felett meztelen csikban fehérlett a bőr.

Megfogta a lepedő sarkát; morzsolta, gyűrögette. Aztán felhajtotta, de a keze lehullott azonnal, s ment ki, támoltyogva.

Hét órára fejezték be a jegyzőkönyveket; akkor kezdődött a hangverseny is. Már szürkült — a vasárnapi nyüzsgés is elálmosodott a főutcán.

Bementek a kocsmába Ferenczel.

— Rumot! — rendelt Mihály.

Lehajtották — a szesz megcsípte riadt vérüket.

— Még!

S újra:

— Még!

— Elég lesz!

— Kuss! Még!

Otthon megállt a szobában, s azon tűnődött, hogy valamire gondolni kellene. Aztán úgy érezte, harapja a gyomrát az éhség. Kézzei tépte a kenyeret, kolbászt. Falt mohón, mintha utóljára enne.

S akkor eszébe jutott a gépész, aki nem eszik soha többé.

Hát ilyen az élet?

Lezuhant a székre. A szoba forogni kezdett; megdőltek a falak; pörgött az ágy, a szekrény. A lavórhoz vánszorgott; hányt; aztán visszazuhant az asztalra.

Minden ereje elfutott; az izmai zétfolytak; viasszá lágyult a csontja. S a szoba megnőtt, teremmé tágult. Eltűnt benne a kemény Szokola Mihály, csak egy kicsi, szűkölő lény maradt, aki nem tudja, milyen az élet.

Felállt, imbolyogva, de az ajtó száz lépésre volt, s a tükör torzan vicsorgott vissza rá. S akkor, mint a párját sirató állat, rini kezdett benne a vágy, egy puha kéz után. A vödörbe dugta a fejét, s futott, tántorogva, végig az úton, a kultúrházig.

Ott már szünet után voltak; az ajtók zárva. S bent a teremben zúgott a zene. A hegedűk vezették, nyomukba a csellók, brácsák és fúvósok. A dob is dübörgött, s a szász hangszer a maga nyelvén mind mondott valamit. Talán azt, hogy milyen is az élet.

De nem értette Mihály, csak a részeg agyát szaggatta a zene, mint a húrokat a hegedűsök. Az ajtók el-eltűntek, egybeolvadva a fallal, s a csillár imbolygott fenyegetően.

Aztán egyszerre csend lett; taps dördült, s tódultak kifelé az emberek. Jött a lány is, komolyra érett szemmel, hunyorogva a félhomályban.

— Hát magával mi történt?

— Semmi — nyögte Mihály. — Menjünk csak...

S mentek, egymás mellett, szótlanul.

— Szép volt... — mondta aztán a lány. — Nagyon szép volt. Sajnálhatja...

A főútról már letértek, s most elfordultak újra jobbra. A járdán fű nőtt, a kocsiuton por, s a villanyoszlopok oly távol álltak egymástól, hogy a fénykaréjuk között hosszan lapult a sötétség.

Aztán megálltak egy ház előtt, akácfa rejtette a kapuját.

— Itt lakom — mondta a lány, s a puha szemét felemelte, mintha várna valamit.

De Mihály csak állt.

— Hát akkor... a viszontlátásra...

— Nem! — hördült fel Mihály. — Az élet, Klára... milyen az élet?

A lány nézte, csodálkozva. A fejét félrehajtotta, s a homlokára komolykodó ráncok gyűltek.

— Hát... szép — mondta aztán tűnődve.

A szél az almafát fésülte, s a fény a fehér fűrtökön babrált.

— Szép! — sóhajtotta a lány boldogan. Az újjait összefonta a tarkója mögött; a teste kifeszült. S akkor ráborult Mihály, a száját kereste, s kezével a mellét.

— Állat! — sikoltott a lány, az öklét csapva Mihály arcába. — Gazember! S futott bé a házba.

Mihály meg állt hallgatta a cipője kopogását, a kilincs csikordulását, az ajtócsapódást. Mikor aztán csönd lett, elindult lassan. Merre, nem tudta — csak botorkált, részegen, csukló lábbal. Előbb a házak fogytak el, a kerítések, majd a villanyoszlopok. Kormos szántóföldeken bukdácsolt, zsenge vetések közt tiportva.

Kövek csikordultak aztán a talpa alatt; meglódult a szél is, s elterelte a felhőket a hold elől. Láttá már, tudta, merre jár. A kilométerkövek, mint kicsi manók gubbasztottak az út szélén, s a fekete-fehérre mázolt korlát csillogott a kanyarban.

A csupasz rézsűn botorkált tovább. Sárgán hevert itt a föld, arcán az ásóvágta sebekkel, s két oldalt prizmákban a terítésre váró kő.

Aztán vége lett a rézsűnek is. Most már a rét következett, fehérén, ahol beszórta a hold, s feketén a fák alatt. Nem volt út tovább.

Az agyát még ringatta a kábulat, a gondolatok kiperegtek belőle, mielőtt megérhettek volna.

Mit is mondott a lány, milyen az élet? Nem tudta már, csak azt, hogy egyedül van, s oly rossz egyedül lenni.

Megfordult, jött vissza az úton, s sírt, szegény Szokola Mihály.

LUDÁNYI MIHÁLY

Dal

*Atvillant ma gondjaimon
hajdani kis menyasszonyom.*

*Ezóta már anyácska ő,
mellén harmatos csecsemő.*

*Lehet, hogy most, míg alkonyul,
szerelmes tüzekre gyúl.*

*A teste fehér gyertyaszál,
nézése láng, lobogva száll,*

*s míg itt írom e versemet,
ő mással szépen eltemet...*

*Oly messze van már... S oly közel.
Talán sosem felejttem el.*